

УДК 343.98

Влада Олександрівна ГУСЕВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри криміналістики

та судової експертології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-6489-2384>

ОСОБЛИВОСТІ ТАКТИКИ ОБШУКУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ПОСЯГАННЯМ НА ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Згідно з кримінально-процесуальним законодавством України обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте у результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб (ст. 234 КПК України) [1].

Підставою для провадження обшуку є наявність достатніх даних вважати, що в місці чи в будь-якої особи можуть знаходитися знаряддя злочину, предмети, документи і цінності, які можуть мати значення для розкриття та розслідування кримінального провадження. При оцінці обґрунтованості такого припущення можуть бути прийняті до уваги негласні дані, отримані оперативно-розшуковим шляхом, але самостійною підставою для провадження обшуку вони бути не можуть.

Під час розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних з посяганнями на життя працівників правоохоронних органів, завадками обшуку є: відшукування і вилучення знарядь злочину, тобто предметів, спеціально використаних для його здійснення (зброя, вибухові пристрої, ніж тощо); відшукування і вилучення слідів та іншого відображення вчиненого злочину (одяг зі слідами крові або слідами пострілу, записки з погрозами про намір вчинити злочин, тощо).

Згідно з КПК обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді [1]. Проведення обшуку повинно бути вмотивованим. В описовій частині постанови обов'язково має зазначатися, що у певній особи або в певному приміщенні знаходяться конкретні предмети і документи, які мають значення для справи. Джерело інформації може не згадуватися у постанові в інтересах слідства. Однак у всіх випадках повинні бути вказані причини і мета обшуку.

Якщо планується провести обшук у службовому приміщенні (кабінеті, опорному пункті поліції тощо), то вказується найменування закладу, в якому розташоване дане приміщення.

Залежно від шуканих предметів вирішується питання про притягнення до обшуку спеціаліста та кінолога зі службово-розшукової собакою. Так, при відшукуванні зброї доцільно використання металошукача, а пошук вибухових речовин здійснює спеціально навчений собака. Крім цього, фахівець може давати рекомендації про правильність опису речей у протоколі.

Питання про наявність предметів і речей, що мають значення для розслідування, може носити і гаданий характер. Однак не слід скидати з рахунків значення розглянутої слідчої (розшукової) дії. Цінні речові докази можуть бути отримані при проведенні обшуку в службовому приміщенні працівника правоохоронного органу. Метою проведення обшуку в зазначеному приміщенні є відшукування листів та записок, що свідчать про намір вчинити злочин стосовно працівника правоохоронного органу. Враховуючи особливість обшуку, обов'язкова особиста участь слідчого при виробництві обшуку.

Зокрема проведення обшуку в службовому приміщенні потерпілого, доцільно за участі керівника чи заступника керівника органу, в будівлі де буде проводитися обшук. Його участь у процесі обшуку необхідно, так як з його допомогою слідчий з'ясовує, де знаходиться робоче місце потерпілого. Об'єктом обшуку в даному випадку будуть: робочий стіл потерпілого, його сейф, шафа, полиці, тобто ті предмети обстановки службового приміщення, де знаходження шуканого найімовірніше.

Виявлені документи слідчий пред'являє понятим, а також керівнику підрозділу, присутнього при виробництві обшуку. Цілком можливо, що в його процесі в службовому приміщенні можуть бути оглянуті документи, що носять службовий характер і віднесені до категорії «для службового користування». Щоб уникнути розголошення відомостей, отриманих в процесі обшуку, слідчий до початку виробництва даної слідчої дії попереджає присутніх про неприпустимість розголошення інформації, що стала їм відомою.

У тому випадку, якщо у керівника немає запасного ключа від сейфа потерпілого, слідчий приймає рішення про відкриття дверцят сейфа з застосуванням інструментів. Про це робиться відмітка в протоколі обшуку. Тоді при проведенні даної слідчої дії в обов'язковому порядку повинні бути присутні члени комісії із забезпечення режиму секретності, якими, в свою чергу, складається опис документів, що знаходяться в сейфі на момент його відкриття.

При вилученні записок і листів з погрозами в протоколі обшуку слідчий вказує першу та останню фразу кожної сторінки, а також

вказується місце їх виявлення. Копія протоколу обшуку вручається під розписку керівнику органу, присутнього при виробництві обшуку.

Зокрема, допустимо проведення обшуку за місцем проживання потерпілого. Враховуючи процесуальне і посадове становище потерпілого, істотну допомогу при відшукуванні записок або листів з погрозами на його адресу можуть надати близькі. При обшуку за місцем проживання потерпілого слідчий вживає заходів до того, щоб не були оголошені виявлені в ході обшуку обставини приватного життя особи, особиста та сімейна таємниця, а також обставини приватного життя інших осіб.

Проведення обшуку у підозрюваного здійснюється з метою виявлення знарядь злочину та інших предметів (речей з плямами крові, слідів пострілу). Крім цього, підлягають вилученню предмети, заборонені до обігу, незалежно від того, відносяться вони до справи чи ні (вогнепальна зброя, наркотики тощо). Крім цього, як самим підозрюваним, так і його близькими може здійснюватися протидія встановленню процесуально значущої інформації.

Результати проведеного обшуку можуть мати велике значення для отримання додаткових доказів по кримінальному провадженню. Тому проведення обшуку повинно здійснюватися суворо в рамках закону.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 15.10.2019).

Одержано 20.10.2019

УДК 343.9

Кристина Геннадіївна ДІКЕВИЧ,

*судовий експерт сектору почеркознавчих досліджень,
технічного дослідження документів та обліку
Харківського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру МВС України*

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ЗЛОЧИННОСТІ

Експертно-профілактична діяльність є суспільно значущим елементом, так як при належній реалізації здатна запобігати скоєнню злочинів. Але на теперішній час теорії експертної профілактики